

บทที่ 1

บทนำ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการบูรณาการการจัดการศึกษาเพื่อท้องถิ่นในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากธุรกิจชุมชน : กรณีศึกษาวิจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการดำเนินการวิจัยจะใช้กิจกรรมต่างๆ เพื่อนำไปสู่การตอบโจทย์คำถามวิจัย และวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในส่วนของบทที่ 1 ซึ่งเป็นบทนำ ของรายงานวิจัยฉบับนี้เนื้อหาจะประกอบด้วย ที่มาและความสำคัญของปัญหา คำถามการวิจัย เป้าหมายและวัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย ขอบเขตการวิจัย และนิยามศัพท์เฉพาะ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันการพัฒนาประเทศ ได้เล็งเห็นความสำคัญและคุณค่าของสินค้าที่เกิดจากการพัฒนาของชุมชน ที่มีอยู่ในแต่ละภูมิภาคของประเทศ นโยบายหลักของรัฐบาลที่ผ่านมา มีความประสงค์ที่จะยกระดับสินค้าท้องถิ่น ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและสามารถเพิ่มมูลค่าได้ แต่ทั้งนี้ต้องได้รับการพัฒนาที่เหมาะสม สินค้าในแต่ละท้องถิ่นจึงได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนนำไปสู่การพัฒนาจนเป็นธุรกิจชุมชน หรือที่เรียกว่า หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product, OTOP) ซึ่งจนถึงปัจจุบัน ได้มีสินค้าในหลายภูมิภาคของประเทศได้รับการพัฒนาจนมีคุณภาพที่ดีและสามารถจำหน่ายทั้งภายในและภายนอกประเทศ นอกจากตลาดภายในประเทศแล้ว การนำสินค้า ออกสู่ตลาดโลกเป็นอีกหนึ่งก้าวของการพัฒนาดังกล่าวซึ่งจะนำไปสู่การสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน ที่ได้พัฒนาสินค้าในท้องถิ่นของตนเอง

อย่างไรก็ตาม ในการพัฒนาสินค้านั้น โดยส่วนใหญ่ ชาวบ้านหรือหน่วยงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้องจะเน้นเกี่ยวกับคุณภาพของสินค้า ยอดขาย และกำลังการผลิตเป็นหลัก จนบางครั้งอาจทำให้ลืมไปว่า เบื้องหลังของความสำเร็จดังกล่าวได้ก่อให้เกิดผลกระทบที่สำคัญต่อชุมชนและท้องถิ่นอย่างไร ประเด็นปัญหาหนึ่งเกิดจากกระบวนการผลิตสินค้า คือ ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาน้ำเสียจากกระบวนการผลิต ปัญหากลิ่นจากการใช้สารเคมี ปัญหาขยะมูลฝอยจากเศษวัสดุ และปัญหาการปนเปื้อนของขยะอันตรายจากการใช้สารเคมีในกระบวนการผลิต เป็นต้น ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นสิ่งที่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ยังไม่ได้ให้ความสำคัญหรือให้ความสำคัญในระดับที่ต่ำกว่าเมื่อเทียบกับประเด็นอื่นๆ ของการพัฒนาสินค้า ในกรณีที่ผู้ประกอบการต้องการจะพัฒนาสินค้า ส่งออกไปสู่ตลาดประเทศที่พัฒนาแล้วในอนาคต ประเทศ

เหล่านี้อาจนำมาตรากัดกันทางการค้าที่ว่าการผลิตสินค้า ที่ไม่ก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะทำให้สินค้าสามารถจำหน่ายได้ทั่วโลกโดยไม่ประสบปัญหาการกีดกันทางการค้าต่างๆ

จังหวัดเชียงใหม่มีการพัฒนาสินค้าแบบธุรกิจชุมชนทั่วทุกอำเภอ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสินค้า หัตถกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อำเภอสันกำแพง ซึ่งเป็นอำเภอที่ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงมากที่สุดแห่งหนึ่งของภาคเหนือ อำเภอสันกำแพงมีรายการสินค้าธุรกิจชุมชนมากมาย กระจายอยู่ในพื้นที่ตำบลต่างๆ เช่น ผลิตภัณฑ์กระดาษสา พัด (ตำบลต้นเปา) ของตกแต่งบ้านผ้าฝ้าย ทอมือ (ตำบลสันกำแพง) ผ้าฝ้ายบาติก กล้องกระดาษทิชชู (ตำบลสันกลาง) เป็นต้น ซึ่งสินค้า ดังกล่าวมีบางกิจกรรมที่ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แต่ปัญหาดังกล่าวยังไม่ได้มีการศึกษาอย่างจริงจัง ซึ่งในประเด็นที่เกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมนั้น เป็นอีกประเด็นที่ ผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องนำไปพิจารณาควบคู่ไปด้กับการพัฒนาสินค้า เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างสมบูรณ์ที่สุด ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาล้างแควล้อมที่เกิดจากกิจกรรม ดังกล่าว เช่น ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาน้ำเสีย ควรจะนำมาพิจารณาถึงความสำคัญของปัญหาและ ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชนหรือพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งการจัดการปัญหาล้างแควล้อมที่เหมาะสมควร กระทำควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพสินค้า อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อมต่อไป

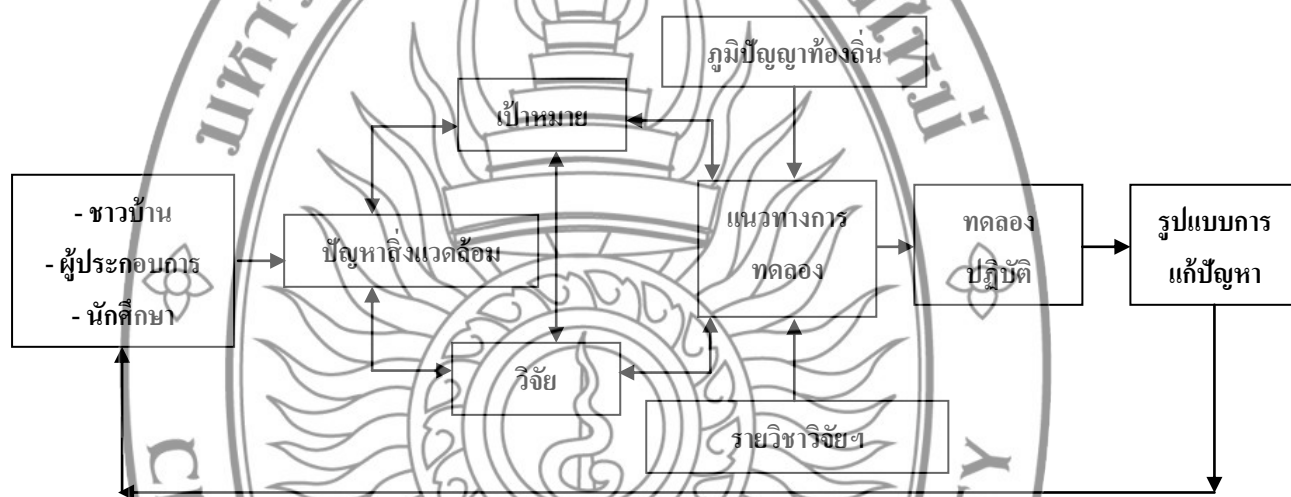
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น วิสัยทัศน์และ ภารกิจหลักของสถาบันที่สำคัญคือการพัฒนาการเรียนการสอน การวิจัย และการบริการวิชาการ ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ซึ่งภารกิจทั้งสามประการนั้นจึงเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการประยุกต์ใช้ สหวิทยาการ เช่น วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ บุคลากรเข้าด้วยกัน เพื่อเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนา ท้องถิ่นในปัจจุบัน โครงการวิจัยการบูรณาการการจัดการศึกษาเพื่อท้องถิ่นในการแก้ปัญหา สิ่งแวดล้อมจากธุรกิจชุมชน : กรณีศึกษาวิจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม อำเภอสันกำแพง จังหวัด เชียงใหม่ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จึงเป็นหนึ่งใน โครงการศึกษานำร่องเพื่อศึกษา ประเมิน และแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม จากกิจกรรมของชุมชน ตลอดจนเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อเกิดประโยชน์ต่อ นักศึกษา อาจารย์ และชาวบ้านในท้องถิ่น ทั้งในระยะสั้น กลาง และยาว อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์และความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบในการบูรณาการการจัดการศึกษาเพื่อท้องถิ่นในการแก้ปัญหา สิ่งแวดล้อมจากธุรกิจชุมชน กรณีศึกษารายวิชาวิจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม

กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

โครงการวิจัยจะใช้กระบวนการวิจัย สร้างชุดความรู้ สร้างกระบวนการเรียนรู้ สร้างนวัตกรรมในแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม โดยการวิธีการบูรณาการการสอน การวิจัย และการบริการวิชาการเพื่อท้องถิ่น (กรณีศึกษาวิจัยทางสิ่งแวดล้อม) มาพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน และสามารถถ่ายทอดสู่ผ่านนักศึกษา นักวิชาการ และท้องถิ่น (ผู้ประกอบการ และผู้ได้รับผลกระทบ) ได้ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น รวมถึงการสร้างความตระหนัก และความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดประยุกต์ใช้การจัดการเรียนการสอนเข้ามาแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม อย่างเป็นระบบโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเข้ามาใช้แก้ปัญหาของชุมชนที่เกิดขึ้น โดยมุ่งเน้นไปที่การให้ประชาชน ดังภาพที่ 4.1

ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัยการบูรณาการการจัดการศึกษาเพื่อท้องถิ่น

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา

- 1.1 การศึกษาบริบทพื้นที่ และศักยภาพชุมชนในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่
- 1.2 การวิเคราะห์ ปัญหา และเหตุของปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมของธุรกิจชุมชนในพื้นที่ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
- 1.3 การสร้างรูปแบบในการบูรณาการการจัดการศึกษาเพื่อท้องถิ่นในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากธุรกิจชุมชน กรณีศึกษารายวิชาวิจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม

2. ขอบเขตประชากร

ประชากรในการศึกษาประกอบด้วย ประชาชนในพื้นที่ทำธุรกิจชุมชนในพื้นที่ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

3. ขอบเขตเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยเป็นระยะเวลา 1 ปี ตั้งแต่เดือน กรกฎาคม 2554 ถึง เดือนกรกฎาคม 2555

4. ขอบเขตพื้นที่

พื้นที่ อำเภอสนักำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ประโยชน์ด้านองค์ความรู้

- 1.1 ได้ทราบถึงหลักการและวิธีการบูรณาการฯ
- 1.2 ได้ทราบถึงเหตุ ปัจจัย และเงื่อนไขที่ทำให้การบูรณาการฯ ประสบผลสำเร็จ
- 1.3 ได้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากธุรกิจชุมชน
- 1.4 ได้ทราบทางเลือก และแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากธุรกิจชุมชน

2. ประโยชน์ด้านการพัฒนา

- 2.1 ได้ทราบถึงผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่ผ่านกระบวนการบูรณาการฯ
- 2.2 ได้ทราบถึงผลการเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน

3. ประโยชน์ที่เป็นผลผลิต

- 3.1 ได้แนวทางการประเมินคุณภาพสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นของชุมชน
- 3.2 ได้ทางเลือกและแนวทางในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากกิจกรรมการผลิตทางธุรกิจในครัวเรือน เช่น การผลิตกระดาษ กิจกรรมผ้ามัดย้อม ที่สอดคล้องตามความต้องการของชุมชน
- 3.3 เกิดเป็นองค์ความรู้ในการวิจัยและพัฒนาการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมต่อไปในอนาคตได้เนื่องจากเป็นการศึกษาทั้งข้อมูลพื้นฐาน และการนำมาประยุกต์ใช้
- 3.4 เกิดการบริการความรู้แก่ชุมชน เมื่อได้แนวทางที่เหมาะสม และชุมชนเกิดการเรียนรู้และเกิดจิตสำนึกถึงปัญหาในชุมชนของตนเอง และอยากเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา

นิยามศัพท์เฉพาะ

การบูรณาการ หมายถึง การจัดสรรและระดมทรัพยากรของทุกภาคส่วน เช่น คน เงิน วัสดุ สิ่งของ รวมทั้งการประสานงานและวิธีการบริหารจัดการต่างๆ เพื่อให้งานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และมุ่งสู่ประชาชนให้ได้รับประโยชน์สูงสุด

ธุรกิจชุมชน หมายถึง ธุรกิจชุมชนในพื้นที่อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

รายวิชาวิจัยทางสิ่งแวดล้อม หมายถึง รายวิชาที่มุ่งเน้นให้นักศึกษาทำการศึกษาด้วยตนเอง ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ รวมถึงการสร้างหลักเกณฑ์และวิธีการที่ใช้ในการวิจัยตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การค้นคว้าหาข้อมูลจากแหล่งสารสนเทศต่างๆ การกำหนดโจทย์ปัญหาการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้และการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม การออกแบบและการวางแผนการวิจัย การเขียนโครงการวิจัย การสร้างเครื่องมือวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การใช้สถิติในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปผลและการอภิปรายผลการวิจัย การเขียนรายงานการวิจัยและการนำเสนอผลงานวิจัย